

**ภูมินามวัดในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว : การเปรียบเทียบการตั้งชื่อ**
**Toponymy Of Temples In Thailand And Lao People's
Democratic Republic : The Compative Naming**

พระศรีรัตนมุนี (ขวัญรัก เกษรบัว)¹,
บุญเหลือ ใจมโน² และ สนม ครุฑเมือง³

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

**Phrasirattanamunee (Khaunrak Gaesonbau)¹,
Boonlue Chaimano² and Sanom Garudmuang³**
Lampang Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author; Email: khuan83@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาและลักษณะภูมินามการตั้งชื่อวัดในประเทศไทย 2) ศึกษาความเป็นมาและลักษณะภูมินามการตั้งชื่อวัดในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และ 3) การเปรียบเทียบแนวคิดและลักษณะภูมินามการตั้งชื่อวัดในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research) เพื่อค้นคว้าหาหลักฐานข้อเท็จจริงในอดีตโดยเน้นข้อมูลเอกสารประเภทปฐมภูมิและทุติยภูมิ นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เปรียบเทียบและสรุปเป็นองค์ความรู้ อภิปรายผล แล้วนำเสนอผลการศึกษาด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เครื่องมือในการเก็บข้อมูลได้แก่ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวเจ้าคณะพระสังฆาธิการฝ่ายปกครองของวัดที่เกี่ยวข้อง และผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

* ได้รับบทความ: 18 ธันวาคม 2562; แก้ไขบทความ: 25 ธันวาคม 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 26 ธันวาคม 2562
Received: December 18, 2019; Revised: December 25, 2019; Accepted: December 26, 2019

ผลการวิจัย พบว่า

1. ความเป็นมาและลักษณะภูมินามการตั้งชื่อวัดในประเทศไทย พบว่า สามารถแบ่งลักษณะภูมินามการตั้งชื่อวัดได้ 7 ประการดังนี้ 1) ภูมินามกับภาษา เป็นสำเนียงภาษาถิ่น 2) ภูมินามกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ชื่อของวัดจะกล่าวถึงเรื่องราวประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นนั้นๆ 3) ภูมินามกับนิทานพื้นบ้าน ซึ่งเป็นเรื่องเล่าที่เกี่ยวกับวัด หรือตำนานท้องถิ่น 4) ภูมินามกับวิถีชีวิต ชื่อของวัดจะเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของผู้คนซึ่งตั้งถิ่นฐานในท้องถิ่นนั้นๆ 5) ภูมินามกับความเชื่อและค่านิยม การตั้งชื่อวัดอาจสะท้อนให้เห็นความเชื่อและค่านิยมบางประการของกลุ่มชนได้ เช่น ความเชื่อเรื่องสิริมงคลของถ้อยคำอันจะส่งผลต่อผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ อยู่เย็นเป็นสุขถ้วนหน้าต่อไป 6) ภูมินามกับภูมิศาสตร์ เป็นการตั้งชื่อตามท้องที่ต่างๆ สะท้อนให้เห็นลักษณะที่สัมพันธ์กับภูมิศาสตร์ของท้องถิ่นนั้นๆ เช่น ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศพรรณพืช พรรณสัตว์ และทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น 7) ภูมินามกับสถานที่ตั้ง เป็นการนำชื่อของบ้านหรือหมู่บ้านที่วัดตั้งอยู่นั้นมาตั้งเป็นชื่อวัด

2. ความเป็นมาและลักษณะภูมินามการตั้งชื่อวัดในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า พบว่า สามารถแบ่งลักษณะภูมินามการตั้งชื่อวัดได้ 5 ประการดังนี้ 1) ภูมินามกับทำเลการตั้งถิ่นฐาน 2) ภูมินามกับทรัพยากรธรรมชาติ 3) ภูมินามกับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ 4) ภูมินามกับตำนานที่มาจากความเชื่อและค่านิยม 5) ภูมินามกับชื่อผู้สร้างเพื่อเป็นเกียรติแก่บิดา มารดา ของผู้ยกที่ดินให้สร้าง

3. เปรียบเทียบแนวคิดและลักษณะภูมินามการตั้งชื่อวัดในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างภูมินามการตั้งชื่อวัดในประเทศไทยกับ สปป. ลาว ทั้งที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันเป็นผลมาจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ รากฐานทางวัฒนธรรมและการนับถือศาสนา ซึ่งจะสรุปให้เห็นเป็นภาพรวมได้ ดังนี้ 1) ด้านศาสนาสำคัญที่เผยแพร่เข้ามาและได้รับการยอมรับนับถือจากชนชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่ผู้คนส่วนใหญ่ในประเทศไทย ลาวนับถือ ดังนั้นประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา ลัทธิความเชื่อต่างๆ ของลาว ก็เลยคล้ายคลึงกับคนไทย 2) โบราณสถาน และโบราณวัตถุ ซึ่งมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน 3) ความเชื่อเป็นลักษณะของการยอมรับนับถือหรือคล้อยตามในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเชื่อว่าการสร้างวัดจะเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนให้ประสบความสำเร็จในทุกๆ ด้านตามที่มุ่งหวัง 4) บุคคล ซึ่งเป็นบุคคลที่บำรุงศาสนา เป็นคนหรือกลุ่มคนที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรง

และมีความสำคัญต่อวัด ส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการที่มีศักดินาเป็น 5) ลักษณะทางธรรมชาติ เป็นลักษณะทางกายภาพของสิ่งแวดล้อมที่เป็นลักษณะเด่นของพื้นที่วัดนั้นตั้งอยู่

คำสำคัญ: ภูมินามวัด; การเปรียบเทียบการตั้งชื่อ

Abstract

This research The objectives are: 1) to study the history and landscape, naming the temples in Thailand 2) to study the history and landscape, naming the temples in the Lao People's Democratic Republic and 3) to compare the concepts and the landscape Name of temple name in Thailand and Laos In this study, the researcher used historical research methodology to search for evidence in the past, focusing on primary and secondary documents. Used to analyze, synthesize, compare and summarize as knowledge, discuss results and present the study results with descriptive analysis method. Tools for data collection are Data were collected by one-on-one interviews, monks, monks, administrative administrations, related temples. And community leaders, village headmen.

The results of the research revealed that :

1. Background and nomenclature, naming the temple in Thailand, found that it can be divided into seven types of landscape, naming, and measurement as follows: 1) landscape and language Is a dialect accent 2) landscape with local history The name of the temple will mention the story of the local history. 3) Landscape with folk tales Which is a story about the temple Or local legend 4) landscape and life style The name of the temple is related to the way of life of the people who settled in that area. 5) Landscape with beliefs and values The name of the temple may reflect some beliefs and values of the people, such as the belief in the prosperity of the words that will affect the people who live in that locality. Stay cool and continue. 6) Geography and geography Is named after various locales Reflecting the characteristics that relate to the geography of that locality, such as topography Climate, plant species, animals and natural resources, etc. 7) landscape and location Is the name of the house or village in which the temple is located.

2. Background and nomenclature The naming of temples in the Lao People's Democratic Republic found that it can be divided into five types of landscape, nomenclature, nomenclature, as follows: 1) landscape and location of settlement 2) landscape with Natural resources 3) Landscape with historical events 4) Landscape with myths that come from the names of beliefs and values 5) Landscape with names of builders in honor of their father Of those who raise land to build.

3. Comparison of concepts and characteristics of the naming of temples in Thailand and the Lao People's Democratic Republic found that the similarities and differences between Phumnam, the name of temples in Thailand and Lao PDR, both similar and different As a result of geographical factors Cultural and religious foundation Which can be summarized as follows: 1) The important religions that have been propagated and respected by people in Southeast Asia are Buddhism, which is the religion that most people in Thailand, Laos, respect. Religious ceremony The various beliefs of Laos are similar to Thai people. 2) Archaeological sites and antiques Which has similar characteristics 3) beliefs are characteristics of respect or conformity in one thing By believing that building a temple will be a factor that encourages success in every 4) The person who is a religious person Is a person or group that is directly related and important to the temple Most of them are the king's class. Royalty Civil servants with feudalism are 5) natural characteristics Is the physical aspect of the environment that is the dominant feature of the area where the temple is located.

Keywords: Toponymy of Temples; The Compative Naming

บทนำ

ปัจจุบันการศึกษาเกี่ยวกับภาษา สังคม วัฒนธรรม ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของถิ่นที่อยู่อาศัย นับว่ามีความสำคัญ และจำเป็นอย่างมากเพราะจะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่ตนอาศัยอยู่เป็นอย่างดี ซึ่งภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อสามารถสื่อให้เห็นถึงรากเหง้าทางสังคม วัฒนธรรม ภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ของผู้คนในประเทศไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ของประเทศนับถือพระพุทธศาสนา แบบแผนหลักของวัฒนธรรมจึงมีความเชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนา ทั้งในด้านภาษา ศิลปะ วรรณคดี วิธีการดำเนินชีวิตและประเพณีวัฒนธรรม ซึ่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีประเพณีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่นเดียวกับไทย เห็นได้จากวันและเทศกาลสำคัญต่างๆ (Thai-Laos Friendship Journal, 2007 : 35) ซึ่งตามจารีตประเพณีของลาว บางวันรัฐบาล สปป.ลาว ได้กำหนดให้เป็นวันหยุด เช่น วันสงกรานต์ปีใหม่ลาว วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันมาฆบูชา โดยวันสำคัญดังกล่าวจะถูกกำหนดตามปฏิทินจันทรคติ

พระพุทธศาสนาได้มีอิทธิพลต่อแนวคิดและวิถีชีวิตของชาวไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นอย่างมาก การจัดการศึกษาสมัยก่อนได้อาศัยวัดเป็นแหล่ง

การฝึกฝนอบรม ความประพฤติทางศีลธรรมจริยธรรม เป็นรากฐานแห่งภูมิปัญญา และลักษณะการใช้ภาษาตั้งชื่อถิ่นฐาน หรือ ภูมินาม ประวัติความเป็นมา ความสำคัญของชื่อเรียกสถานที่ ล้วนอิงอาศัยหลักธรรม และเรื่องราวในพุทธประวัติ ภูมินามจึงเป็นส่วนหนึ่งของศาสตร์ที่ว่าด้วยการศึกษาเกี่ยวกับภาษา ชื่อถิ่นฐานของสิ่งต่างๆ (Sucharitlaksee Phadung, 2000 : 51)

ภูมินามในการตั้งชื่อวัดบางวัดตั้งชื่อขึ้นเพื่อแสดงความมั่งมีควมมีอำนาจของผู้สร้าง ความมีคุณธรรม จริยธรรมของคนในยุคหนึ่ง นอกจากนี้ชื่อวัดบางชื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ของวัดกับชุมชนในฐานะสาธารณสถานที่ดีศีลสิทธิ์ ตามความศรัทธาของคนความสัมพันธ์ของวัดกับบรรพบุรุษ ตลอดจนความสัมพันธ์กับศรัทธาที่ผู้คนมีต่อวัด เช่นเป็นความศรัทธาต่อพระภิกษุสงฆ์ หรือพระพุทธรูปพระประธานที่ชาวบ้านเชื่อว่ามีศักดิ์สิทธิ์ ชื่อวัดบางชื่อมีความเชื่อมโยงระหว่าง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี เช่นความเชื่อเรื่องการสร้างบ้านแปลงเมืองของเจ้าผู้ครองนคร (Prajak Saisang, 2004 : 1) ผู้ที่ตั้งชื่อส่วนมาก ได้แก่ ผู้คนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในสถานที่นั้นๆ ประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จึงมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างในการตั้งชื่อถิ่นฐานรวมทั้งชื่อวัดวาอาราม

การศึกษาเกี่ยวกับภูมินามทางพระพุทธศาสนา จึงนับว่ามีความสำคัญเพราะช่วยให้เข้าใจประวัติความเป็นมาและความสำคัญของแต่ละประเทศ เช่น สภาพสังคมและวัฒนธรรมของคนในประเทศนั้น ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับเรื่องราวในพุทธประวัติ เกี่ยวข้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ภาษาหรือชื่อที่ใช้เรียกขานสถานที่ในพื้นที่ของประเทศไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มักถูกกำหนดให้มีความแตกต่างเบื้องต้นตามลักษณะภูมิประเทศเพื่อบ่งบอกได้อย่างจำเพาะเจาะจง (Paitoon Pongsabutr, 1988 : 49) จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภูมินามในการใช้ภาษาสื่อความหมายตั้งชื่อถิ่นฐานของประเทศไทย และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการตั้งชื่อวัด ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดความเหมือนและความต่างทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณีของทั้งสองประเทศ สามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาภูมินามของประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและลักษณะภูมินามการตั้งชื่อวัดในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาความเป็นมาและลักษณะภูมินามการตั้งชื่อวัดในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
3. เพื่อการเปรียบเทียบแนวคิดและลักษณะภูมินามการตั้งชื่อวัดในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเปรียบเทียบแนวคิดและลักษณะภูมินามการตั้งชื่อวัดในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา

การวิจัยเรื่อง ภูมินามวัดในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว : การเปรียบเทียบการตั้งชื่อ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตพื้นที่ในการวิจัย ดังนี้

1.1 ประเทศไทยกำหนดพื้นที่เขตปกครอง คณะสงฆ์ภาค 5 รวมทั้งหมด 200 วัด ประกอบด้วย

1.1.1 จังหวัดพิษณุโลก	จำนวน	50	วัด
1.1.2 จังหวัดสุโขทัย	จำนวน	50	วัด
1.1.3 จังหวัดตาก	จำนวน	50	วัด
1.1.4 จังหวัดอุตรดิตถ์	จำนวน	50	วัด

การวิจัยในครั้งนี้จะเลือกเฉพาะวัดที่มีประวัติศาสตร์ความสำคัญ มีประวัติการสร้างวัดและภูมินามการตั้งชื่อที่โดดเด่น เช่น วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วัดราชบูรณ วัดจุฬามณี วัดราชศรีทธารธรรม วัดสังฆาราม วัดคลองโพธิ์ วัดเจดีย์ศรีวิหาร วัดท่าไม้แดง และวัดโคกพลู ฯลฯ เป็นต้น

1.2 ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

กำหนดขอบเขตพื้นที่ในการวิจัย วัดในเขตปกครองแขวงหลวงพระบาง จำนวน 200 วัดซึ่งการวิจัยในครั้งนี้จะเลือกเฉพาะวัดที่มีประวัติศาสตร์ความสำคัญ มีประวัติการสร้างวัดและภูมินามการตั้งชื่อที่โดดเด่น เช่น วัดเชียงทอง วัดใหม่สุวรรณภูมาราม

วัดวิบูลนราข (พระธาตุหมากโม) วัดพระมหาธาตุราชบรรวิหาร (วัดทาดน้อย) วัดหอเชียง
บรรวิหาร วัดศรีพุทธบาทพิหาราม วัดแสนสุขาราม วัดธาตุหลวงราชมหารวิหาร และวัด
มนรมย์ ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งแหล่งข้อมูลสำคัญ ประวัติความเป็นมาของการตั้งวัดใน สปป.ลาว
ได้ข้อมูลจากคณะสงฆ์ฝ่ายกรรมาธิการปกครององค์กรพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว (อพส.)
แขวงหลวงพระบาง

2. ขอบเขตด้านข้อมูล

2.1 การศึกษาภูมินามทางพระพุทธศาสนา : การเปรียบเทียบความเป็นมา
และลักษณะการตั้งชื่อถิ่นฐานของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว ศึกษาจากเอกสารงานวิจัย ศึกษาจากการสัมภาษณ์เจ้าคณะพระสังฆาธิการ
ฝ่ายปกครองของวัดที่เกี่ยวข้อง และผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในประเทศไทยและ
ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จากข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มี
ความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับภูมินามการตั้งชื่อ สถานที่ และศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา
ทางวิชาการ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ร้อยละตามแนวของ Chumpot Sawadiyakorn (1986 : 29)
ซึ่งได้กำหนดเกณฑ์ไว้ว่า ถ้าประชากรจำนวนน้อย ให้ใช้ตัวอย่างร้อยละ 25 ของประชากร
ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย
วิธีจดบันทึกข้อมูล การบันทึกเสียงวิดีโอ และแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured
Interview)

2.3 การลงพื้นที่เก็บข้อมูล การวิจัยเรื่อง ภูมินามทางพระพุทธศาสนา : การ
เปรียบเทียบความเป็นมาและลักษณะการตั้งชื่อถิ่นฐานของประเทศไทยและประเทศ
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวผู้วิจัยกำหนดขอบเขตกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในการวิจัย
ประกอบด้วย

2.3.1 ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด ในเขต
พื้นที่คณะสงฆ์ภาค 5

2.3.2 พระสังฆาธิการระดับ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะ
ตำบล และเจ้าอาวาส

2.3.3 ฝ่ายปกครองระดับท้องถิ่น กำนันประจำตำบล ผู้ใหญ่บ้าน หรือ
ผู้อาวุโสประจำหมู่บ้าน

2.3.4 กรรมาธิการปกครองสงฆ์องค์พระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว (อพส.)

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ภูมินามวัดในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว : การเปรียบเทียบการตั้งชื่อ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research) เพื่อค้นคว้าหาหลักฐานข้อเท็จจริงในอดีตโดยเน้นข้อมูลเอกสารประเภทปฐมภูมิและทุติยภูมิ นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เปรียบเทียบและสรุปเป็นองค์ความรู้ อภิปรายผล แล้วนำเสนอผลการศึกษาด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยใช้วิธีการทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์เป็นแนวทางในการศึกษา ภูมินามทางพระพุทธศาสนากับลักษณะการตั้งชื่อวัด ทบทวนวรรณกรรมทางทฤษฎีอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ และศึกษาวิธีการทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ เพื่อแสดงให้เห็นแนวคิดพื้นฐานและวิธีการทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ที่เกี่ยวข้องกับภูมินาม ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกใช้บางวิธีในงานวิจัยนี้ รวมทั้งทบทวนวรรณกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยด้วย เช่น ภูมินามกับทฤษฎีอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ การศึกษาเกี่ยวกับชื่อ การตั้งชื่อ ความเชื่อเกี่ยวกับสิริมงคลและกาลกิณีของคนไทย รวมทั้งภูมินามลักษณะการตั้งถิ่นฐานและภูมินามลักษณะการตั้งชื่อวัดและศาสนสถานทางพระพุทธศาสนา

3.2 สรุพอรรถศาสตร์ที่ใช้ประกอบการวิจัย กำหนดวัตถุประสงค์ และขอบเขตของการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลข้อมูลปฐมภูมิ ประวัติความเป็นมา ลักษณะและแนวคิดของวัดที่มีชื่อเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา ในประเทศไทยเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 5 และประเทศ สปป.ลาว จากเอกสาร หนังสือ ตำราวิชาการ และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.3 ข้อมูลทุติยภูมิจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก เจ้าคณะพระสังฆาธิการฝ่ายปกครองของวัดที่เกี่ยวข้อง และผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้ศึกษาค้นคว้าหลักฐานจากข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิแล้ววิเคราะห์ที่มาของชื่อวัดด้วยการพรรณนาตามประเด็นที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.5 เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ระหว่างประเทศไทย และประเทศ สปป.ลาว

3.6 สรุป อภิปรายผลและเสนอแนะ

4. ขอบเขตระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย มกราคม 2560 – ธันวาคม 2561

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามลักษณะของขั้นตอนการวิจัยทั้ง 4 ระยะ ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบความสอดคล้อง ความเหมาะสมของ วัตถุประสงค์กับเนื้อหา การหาคุณภาพเครื่องมือตามขั้นตอนที่ถูกต้อง ซึ่งมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด ในเขตพื้นที่คณะสงฆ์ภาค 5 พระสังฆาธิการระดับ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส ฝ่ายปกครองระดับท้องถิ่น กำนันประจำตำบล ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้อาวุโส ประจำหมู่บ้าน และกรรมการปกครองสงฆ์องค์กรพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว (อพส.)

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีการทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์เป็นแนวทางในการศึกษา ภูมินามทางพระพุทธศาสนากับลักษณะการตั้งชื่อวัด ผู้วิจัยจึงทบทวนวรรณกรรมทางทฤษฎีอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ และศึกษาวิธีการทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ เพื่อแสดงให้เห็นแนวคิดพื้นฐานและวิธีการทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ที่เกี่ยวข้องกับภูมินาม ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกใช้บางวิธีในงานวิจัยนี้ รวมทั้งทบทวนวรรณกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยด้วย เช่น ภูมินามกับทฤษฎีอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ การศึกษาเกี่ยวกับชื่อ การตั้งชื่อ ความเชื่อเกี่ยวกับสิริมงคลและกาลกิณีของคนไทย รวมทั้งภูมินามลักษณะการตั้งถิ่นฐานและภูมินามลักษณะการตั้งชื่อวัดและศาสนสถานทางพระพุทธศาสนา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างภุมินามการตั้งชื่อวัดในประเทศไทยกับ สปป. ลาว ทั้งที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันเป็นผลมาจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ รากฐานทางวัฒนธรรมและการนับถือศาสนา ซึ่งจะสรุปให้เห็นเป็นภาพรวมได้ ดังนี้

1. ด้านศาสนาสำคัญที่เผยแพร่เข้ามาและได้รับการยอมรับนับถือจากชนชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่ผู้คนส่วนใหญ่ในประเทศไทย ลาวนับถือ ดังนั้นประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา ลัทธิความเชื่อต่างๆ ของลาว ก็

จะคล้ายคลึงกับคนไทย เช่น การทำบุญตักบาตร การสวดมนตร์ไหว้พระ การให้ความเคารพ พระสงฆ์ การนิยมนิมนต์พระสงฆ์มากราบรับพร เป็นต้น

2. โบราณสถาน และโบราณวัตถุ ไม่ใช่ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเกิดขึ้นได้เอง แต่เป็น ทรัพยากรวัฒนธรรมประเภทหนึ่ง ที่มนุษย์ใช้สติปัญญา และความรู้ความสามารถสร้างขึ้น ใหม่ทั้งหมด หรือดัดแปลงจากทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นประโยชน์ต่อตน และสังคมในสมัย นั้นๆ เป็นสิ่งที่ใช้แทนความหมายของอีกสิ่งหนึ่ง เป็นสิ่งของหรือวัตถุที่เป็นร่องรอยทาง ประวัติศาสตร์ อันแสดงถึงที่มาหรือความเป็นมาของวัดต่างๆ จะเป็นสิ่งประดิษฐ์หรือเป็นสิ่งที่ เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือที่เป็นส่วนใดส่วนหนึ่งของโบราณสถาน ซากมนุษย์ หรือซากสัตว์ ซึ่งโดยอายุ หรือโดยลักษณะแห่งการประดิษฐ์หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติซึ่งใช้ในการ สื่อความหมายหรือแนวความคิดให้มนุษย์เข้าใจไปในทางเดียวกัน อาจจะเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ได้ ในทางปรัชญามักมีคำนิยามว่า ทุกสิ่งทุกอย่างใน สถานที่และสิ่งของเหล่านั้น เมื่อตกทอด เป็นมรดกมาถึงคนรุ่นเรา ก็กลายเป็นโบราณสถาน และโบราณวัตถุ เช่นเดียวกับ อาคาร และวัตถุ ที่เราสร้างขึ้นสมัยนี้ ก็จะเป็นโบราณสถาน และโบราณวัตถุของคนใน อนาคตสืบต่อไป แบบนี้ไม่ขาดตอน ฉะนั้น โบราณสถาน และโบราณวัตถุ จึงเป็นหลักฐาน ประวัติศาสตร์ประเภทหนึ่ง ที่บอกความเป็นมาของบรรพบุรุษ ที่อยู่ในสังคมระดับต่างๆ ตั้งแต่กลุ่มชนขนาดเล็ก จนถึงหมู่บ้าน เมือง และประเทศชาติ ต่อเนื่องมาจนถึงสมัยเรา ประวัติศาสตร์ หรือความเป็นมาดังกล่าว แสดงพัฒนาการของผู้สร้างสมัยก่อน ส่วนการ อนุรักษ์สิ่งเหล่านั้นไว้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ เป็นหน้าที่ของคนรุ่นเรา และรุ่นต่อไป การ "อนุรักษ์" และการ "พัฒนา" จึงเป็นหลักการที่ต่อเนื่องกัน ไม่ใช่ "ปฏิบัติ" กันอย่างที่บางคน เข้าใจ

3. ความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ และถือว่าเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์ อย่างหนึ่ง ความเชื่อเป็นลักษณะของการยอมรับนับถือหรือคล้อยตามในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ว่าเป็น สิ่งดีงาม น่าเคารพบูชา การดำรงชีวิตของมนุษย์ในสมัยโบราณที่มีความเจริญทางด้าน วิชาการน้อย จึงต้องหาสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยเชื่อว่าการสร้างวัดจะเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนให้ ประสบความสำเร็จในทุกๆ ด้านตามที่มุ่งหวัง เป็นแหล่งสร้างสรรค์กิจกรรมการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา กระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในการปลูกฝังศีลธรรม เป็นเหมือนหัวรถจักรที่ดูด ขบวนรถไฟให้เคลื่อนตัวไป ความเชื่อจึงเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติที่มนุษย์เชื่อว่าเป็น การบันดาลให้เกิดขึ้นจากอำนาจของเทวดา พระเจ้า หรือภูตผีปิศาจ เมื่อเกิด

ปรากฏการณ์ต่างๆ ขึ้น เช่น ฝนตก ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด อุทกภัย และ วาตภัย ต่างๆ ขึ้น ล้วนเป็นสิ่งที่มียุทธพลต่อชีวิตหรือความเป็นอยู่ของมนุษย์ ซึ่งยากที่จะ ป้องกันหรือแก้ไขได้ด้วยตัวเอง บางอย่างเป็นเหตุการณ์ที่อำนาจประโยชน์ แต่บางเหตุการณ์ ก็เป็นอันตรายต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์ มนุษย์จึงพยายามที่จะคิดหาวิธีการที่จะ ก่อให้เกิดผลในทางที่ดี และเกิดความสุขให้กับตนเอง เพื่อกระทำต่อสิ่งที่มีอำนาจเหนือ ธรรมชาติเหล่านั้น ทำให้เกิดเป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นพิธีกรรม หรือศาสนาเกิดขึ้น

4. บุคคล ซึ่งเป็นบุคคลที่บำรุงศาสนา เป็นคนหรือกลุ่มคนที่มีความเกี่ยวข้อง โดยตรงและมีความสำคัญต่อวัด ส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการ ที่มีศักดินาเป็น ซึ่งชนชั้นต่างๆ เหล่านี้ ในสมัยโบราณจะมีทั้งอำนาจและทรัพย์สินมากพอ ที่จะสร้างวัดเพื่อสวายเป็นพุทธบูชา หากเป็นราษฎรก็จะทำการรวมกันเป็นกลุ่มเพื่อช่วยกัน สร้างวัด

5. ลักษณะทางธรรมชาติ เป็นลักษณะทางกายภาพของสิ่งแวดล้อมที่เป็นลักษณะ เด่นของพื้นที่ที่วัดนั้นตั้งอยู่ อาทิลักษณะภูมิประเทศ ทิศนัยภาพต่างๆ เช่น ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง ทะเลสาบ ทะเล มหาสมุทรและทรัพยากรธรรมชาติทุกชนิด บางวัดตั้งตาม สิ่งแวดล้อมทางชีวภาพหรือชีวภูมิศาสตร์ ได้แก่ พืชพันธุ์ธรรมชาติต่างๆ สัตว์ป่า ป่าไม้ สิ่งมีชีวิตอื่นๆ เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

พระพุทธศาสนาได้มียุทธพลต่อแนวคิดและวิถีชีวิตของชาวไทยและสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นอย่างมาก การจัดการศึกษาสมัยก่อนได้อาศัยวัดเป็นแหล่ง การฝึกฝนอบรม ความประพฤติทางศีลธรรมจริยธรรม เป็นรากฐานแห่งภูมิปัญญา และ ลักษณะการใช้ภาษาตั้งชื่อถิ่นฐาน หรือ ภูมินาม ประวัติความเป็นมา ความสำคัญของชื่อ เรียกสถานที่ ล้วนอิงอาศัยหลักธรรม และเรื่องราวในพุทธประวัติ ภูมินามจึงเป็นส่วนหนึ่ง ของศาสตร์ที่ว่าด้วยการศึกษาเกี่ยวกับภาษา ชื่อถิ่นฐานของสิ่งต่างๆ (Sucharitlaksee Phadung, 2000 : 51)

วัดเป็นวัดอุทิศสถานที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยมาช้านาน ทั้งนี้ เพราะวัดจะอยู่ในฐานะศูนย์รวมที่พึงทางใจของพุทธศาสนิกชน วัดยังมีคุณูปการอย่าง มากมายต่อการดำเนินชีวิตมนุษย์ในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านการศึกษา วัฒนธรรมประเพณีและ

ด้านการสังคมสังเคราะห์ ด้วยเหตุนี้ ทั้งคนไทยและสปป. ลาวนับตั้งแต่พระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ตลอดจนคนหบดี และบุคคลทั่วไปที่เป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจจึงนิยมสร้างวัดด้วยทรัพย์สินของตนเอง หรือหากมีทรัพย์สินไม่เพียงพอที่จะสร้างวัดได้ ก็จะร่วมกันบริจาคสมทบทุนเพื่อสร้างวัดขึ้น โดยเชื่อว่าการสร้างวัดจะเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ชื่อวัดบางวัดจะบ่งบอกถึงเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ยังมีชื่อวัดที่บ่งบอกว่าบริเวณนี้เคยเป็นป่าไม่มาก่อนโดย พิจารณาจากชื่อวัดที่มีคำต่อท้ายเป็นชื่อของต้นไม้ต่างๆ ยังมีชื่อวัดที่มีภูมินามกับภูมิศาสตร์ เป็นต้นว่า ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศพรรณพืช พรรณสัตว์ และทรัพยากรธรรมชาติ ที่ปรากฏอยู่ในท้องที่ และสอดคล้องกับ (Phramaha Suwanketchan, 2009 : 95 – 96) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ภูมินามของวัดในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร พบว่า ประวัติความเป็นมาและความหมายของภูมินามของวัด นอกจากจะแสดงถึงความเป็นศาสนสถานอันศักดิ์สิทธิ์ เป็นสิริมงคลแก่ผู้พบเห็นแล้ว ยังได้แสดงให้เห็นถึงเรื่องราว สภาพทางสังคมที่ได้มีบทบาทเกี่ยวข้องในด้านต่างๆ อย่างชัดเจน เช่น ด้านประวัติศาสตร์ สังคม และวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ วัดหรืออารามในพุทธศาสนา เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ เช่น ถาวรวัตถุ พระพุทธรูป หรืองานศิลปะ หัตถกรรม และจิตรกรรมที่ปรากฏภายในวัดเป็นต้น ข้อมูลเหล่านี้สามารถบ่งบอกถึงช่วงเวลาของประวัติศาสตร์และความเก่าแก่ของวัดได้

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการสร้างวัดจนทำให้วัดมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดมา การตั้งชื่อวัดหรือการขนานนามวัดจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะเป็นเครื่องบ่งชี้ในการเรียกขานวัดต่างๆ วัดจึงได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัดเป็นศูนย์กลางของการอบรมสั่งสอนจริยธรรม เป็นสถาบันสำคัญทั้งในด้านการศึกษา สังคม และเป็นบ่อเกิดของศิลปะสาขาต่างๆ ส่วนพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่สืบทอดพระพุทธศาสนาก็ได้รับการยกย่องในสังคม ในฐานะเป็นผู้ทรงคุณธรรมควรแก่การเคารพและเชื่อฟังในด้านต่างๆ อาทิเช่น **ด้านการศึกษา** วัดเป็นสถานศึกษาเล่าเรียน โดยพระภิกษุสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้อบรมสั่งสอนให้ความรู้ แม้ในปัจจุบันพระสงฆ์ยังคงทำหน้าที่สอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียน **ด้านสังคม** วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นที่ชุมนุม เพื่อทำบุญฟังพระธรรมเทศนา ตลอดจนการพบปะสังสรรค์ พระสงฆ์เป็นตัวแทนของสถาบันพระพุทธศาสนาที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชน **ด้านศิลปกรรม** วัดเป็นที่รวมแห่งศิลปกรรมประเภทต่างๆ เช่น ประติมากรรมปูนปั้น ศิลปกรรมแกะสลักไม้ จิตรกรรมฝาผนัง ตลอดจนถาวรวัตถุต่างๆ ที่ศิลปินไทยได้ถ่ายทอดไว้ที่

โบสถ์ วิหาร เจดีย์ องค์พระพุทธรูป ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา ในการศึกษาชื่อวัดในประเทศไทยและ สปป. ลาว ทำให้ทราบชื่อวัดมีได้กำหนดขึ้นมาเพื่อใช้เป็นนามที่เรียกขาน และแสดงถึงความแตกต่างทางกายภาพของวัดแต่ละวัดเท่านั้น ทั้งนี้ชื่อของวัดแต่ละวัดยังทำหน้าที่ในการฉายภาพอันเป็นลักษณะเฉพาะต่างๆ ทั้งทาง ด้านภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์ของวัด ซึ่งสอดคล้องกับ Premwit Wiwatset (2008) ได้ศึกษาเรื่อง วัดในอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา: การศึกษาการตั้งชื่อและความสัมพันธ์กับบริบททางสังคม พบว่า ชื่อวัดในอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำนวน 102 วัด มีวิธีการตั้งชื่อ 2 ลักษณะ คือ 1) ชื่อวัดที่นำมาจากชื่อบุคคลหรือชื่อเรียกสิ่งต่าง ๆ เพียงอย่างเดียว แบ่งออกเป็น 1.1 การตั้งชื่อวัดตามชื่อหมู่บ้าน 1.2 การตั้งชื่อวัดตามลักษณะภูมิประเทศ 1.3 การตั้งชื่อวัดตามชื่อพันธุ์ไม้ 1.4 การตั้งชื่อวัดตามแหล่งน้ำ 1.5 การตั้งชื่อวัดตามทรัพยากรธรรมชาติ 1.6 การตั้งชื่อวัดตามความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่เป็นที่เคารพนับถือของคนในท้องถิ่น 1.7 การตั้งชื่อวัดตามถ้อยคำที่เป็นมงคล อันเป็นสิริมงคลแก่ชุมชนและชาวบ้านที่อยู่ชุมชน 1.8 การตั้งชื่อวัดตามสิ่งสำคัญในพระพุทธศาสนา อันเป็นสิริมงคลแก่ชุมชนชาวบ้านที่อยู่อาศัย 1.9 การตั้งชื่อวัดตามโบราณวัตถุหรือโบราณสถาน ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา 1.10 การตั้งชื่อวัดตามสิ่งก่อสร้าง ที่เป็นสัญลักษณ์ 1.11 การตั้งชื่อวัดตามเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับวัด 1.12 การตั้งชื่อวัดตามตำนานหรือนิทานพื้นบ้าน ซึ่งเป็นเรื่องที่ชาวบ้านเล่าสืบทอดกันมา 1.13 การตั้งชื่อวัดตามผู้มีความสำคัญในการสร้างวัด 2) ชื่อวัดที่นำมาจากการประสมคำระหว่างคำ 2 คำที่เป็นชื่อเรียกสิ่งที่มีความสัมพันธ์ กับวัด แบ่งออกเป็น 2.1 ชื่อแหล่งน้ำ กับลักษณะสภาพภูมิประเทศ 2.2 สภาพภูมิประเทศกับชื่อพันธุ์ไม้ 2.3 สภาพภูมิประเทศกับทรัพยากรธรรมชาติ 2.4 สิ่งศักดิ์สิทธิ์กับสภาพภูมิประเทศ 2.5 สิ่งศักดิ์สิทธิ์กับชื่อหมู่บ้าน 2.6 สิ่งศักดิ์สิทธิ์กับตำนานหรือนิทานพื้นบ้าน 2.7 ชื่อแหล่งน้ำกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 2.8 ชื่อแหล่งน้ำกับชื่อพันธุ์ไม้ 2.9 สภาพภูมิประเทศกับโบราณสถานหรือโบราณวัตถุ

ตลอดจนความเชื่อของคนในพื้นที่บริเวณที่ตั้งวัด อาทิ วัดเชียงทอง พระราชวังหลวง พระบางและพระธาตุจอมสี นอกจากนั้นถัดจากบันไดทางลงไปยังริมฝั่งแม่น้ำโขงเล็กน้อยยังสามารถเดินไปตามทางเล็กๆ ที่ทอดลัดเลาะไปตามไหล่เขาระยะทางประมาณ 300-400 เมตร จะมีถ้ำที่ชื่อ “คูหาสักกะลิน” ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เพิ่งได้รับการค้นพบใหม่เมื่อนานมานี้ เจ้าอาวาสองค์ก่อนๆ ได้อ่านพบในบันทึกเก่าว่า บริเวณนี้มีถ้ำขนาดใหญ่ตั้งอยู่

ดังนั้นจึงได้เกณฑ์พระเณรออกไปสำรวจบริเวณที่วาก็พบเพียงโพรงดินเล็กๆ เท่านั้น ไม่พบเห็นมีถ้ำแต่อย่างใด ด้วยความต้องการอยากจะพิสูจน์บันทึกเก่าเล่มดังกล่าวว่าข้อมูลที่ว่าไว้นั้นเป็นจริงหรือเท็จประการใด จึงได้ให้พระ เณรและชาวบ้านในละแวกนั้นช่วยกันขุดลงไปโพรงดินที่ได้ค้นพบครั้งแรก วันละเล็กวันละน้อย ในที่สุดก็พบว่ามถ้ำอยู่ภายในนั้นจริง สาเหตุที่ปากถ้ำถูกดินถล่มลงมาปิดทางเข้า-ออก สันนิษฐานว่าเนื่องจากตอนหน้าฝนมีดินสไลด์ลงมาจนทำให้ไม่อาจมองเห็นปากทางเข้าออกถ้ำดังกล่าวนั่นเอง เป็นต้น ซึ่งชื่อวัดส่วนใหญ่ที่ปรากฏในปัจจุบัน จะเป็นชื่อเดียวกับชื่อของชุมชนหรือหมู่บ้านที่วัดนั้นตั้งอยู่ สามารถสะท้อนให้เห็นลักษณะที่สัมพันธ์กับภูมิศาสตร์ของท้องถิ่นนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี เป็นต้นว่า (Kanokwan Aree Pattanaphaibun, 1991 : 124) ได้ศึกษาชื่อหมู่บ้านอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายเป็นงานวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาแนวการตั้งชื่อหมู่บ้าน ลักษณะสำคัญที่ใช้ตั้งชื่อหมู่บ้านการเปลี่ยนแปลงชื่อหมู่บ้าน และภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏจากชื่อในอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า แนวการตั้งชื่อหมู่บ้านมี 8 ประเภท ได้แก่ ตั้งชื่อตามลักษณะภูมิประเทศตั้งชื่อตามชื่อพืช ตั้งชื่อตามบุคคลสำคัญ ตั้งชื่อตามตำนานหรือนิทาน ตั้งชื่อตามวัตถุโบราณตั้งชื่อเพื่อบอกทิศทางหรือขนาด ตั้งชื่อเพื่อแสดงถึงกริยาการกระทำและตั้งชื่อเพื่อเป็นมงคลนาม ซึ่งชี้ให้เห็นว่าภาพสะท้อนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับชื่อหมู่บ้านอย่างเห็นได้ชัด วัดในบทบาทการสงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชนในด้านต่างๆ เช่นในชุมชนต่างๆ พระสงฆ์เป็นที่พึ่งของชุมชนในด้านให้คำปรึกษา ช่วยเหลือด้านการสงเคราะห์ปัจจัยสี่แก่ประชาชน วัดได้เป็นศูนย์กลางการพบปะของชาวบ้านและทางราชการ ในการพัฒนาสุขภาพทางจิตใจและเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามวิถีชีวิตของคนในชุมชน ในกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมสร้างสรรค์อื่นๆ ในการสร้างวัด

ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศพรรณพืช พรรณสัตว์ และทรัพยากรธรรมชาติ ที่ปรากฏอยู่ในท้องที่ เช่น วัดตระแบกงาม วัดต้นม่วง โดยอาจมีชื่อพืชหรือสัตว์ประจำถิ่นมาประกอบ เช่น วัดท่าช้าง วัดท่าตาล วัดท่านา เป็นต้น ทั้งนี้วัดกับชุมชน (หมู่บ้าน) เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านกายภาพ เนื่องจากวัดเป็นวัตถุสถานที่ตั้งอยู่และเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ลักษณะต่างๆ ทางกายภาพไม่ว่าจะเป็นทางด้านภูมิศาสตร์หรือลักษณะเด่นในบริเวณหมู่บ้าน เช่น พรรณไม้ แหล่งน้ำ ภูเขา ฯลฯ จึงมีความเหมือนกันและคล้ายคลึงกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Senaha Bunyarak and Thip Sudanaissap (1999) ได้ศึกษา ภูมินามในจังหวัดพิษณุโลก เป็นงานวิจัยที่รวบรวมความ

เป็นมาของชื่อหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ แม่น้ำ ลำคลองน้ำตก ภูเขา ถนน ในจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า การตั้งชื่อมาจากสาเหตุต่างๆ เช่น การตั้งชื่อตามพันธุ์ไม้ การตั้งชื่อตามลักษณะภูมิประเทศ การตั้งชื่อตามนิทานตำนาน การตั้งชื่อตามประวัติศาสตร์บอกเล่า การตั้งชื่อตามเหตุการณ์แรกตั้งหมู่บ้าน การตั้งชื่อตามบุคคลสำคัญ การตั้งชื่อตามชื่อสัตว์ การตั้งชื่อตามการประกอบอาชีพ การตั้งชื่อเพื่อเป็นสิริมงคลและการตั้งชื่อด้วยสาเหตุอื่นๆ

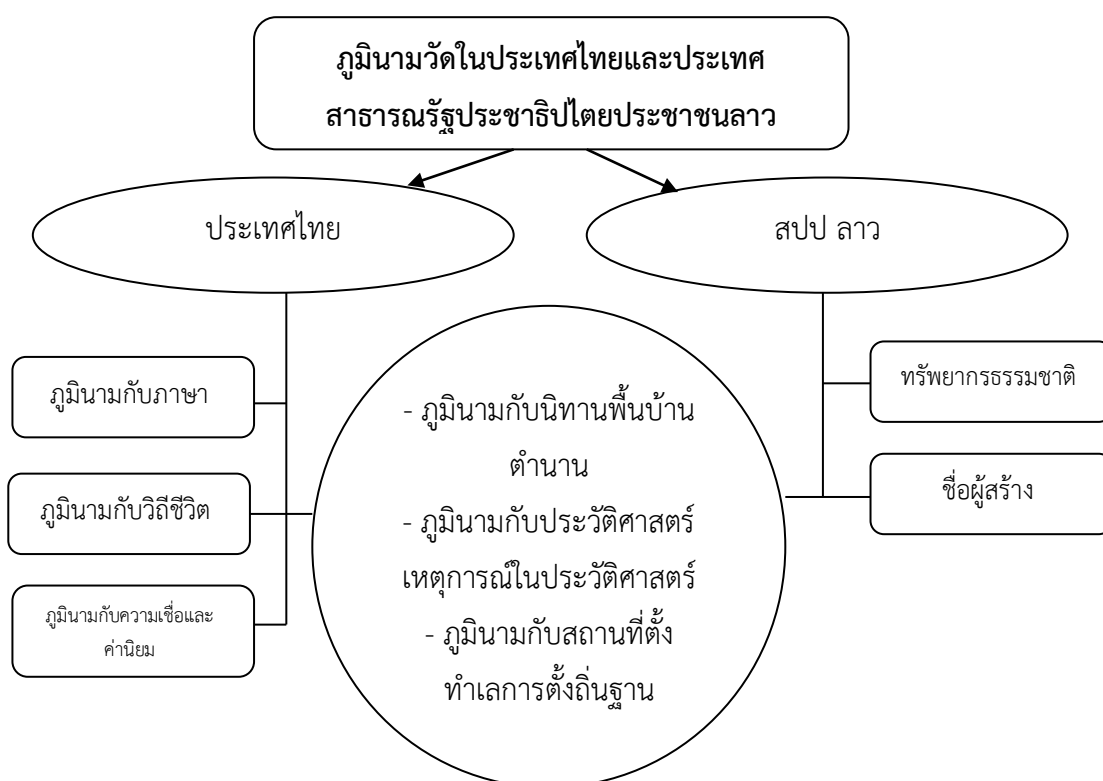
สำหรับหลักในการตั้งชื่อวัดนั้น ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสารทางประวัติศาสตร์ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับประวัติวัดของประเทศไทยและ สปป. ลาว ประกอบกับการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และบุคคลในท้องถิ่นแล้วทำให้ทราบว่า โดยทั่วไปวัดสร้างขึ้นหลักจากที่มีการจัดตั้งชุมชนเป็นหมู่บ้านอย่างเป็นทางการแล้ว จะตั้งชื่อวัดตามชื่อบ้าน เพื่อแสดงให้เห็นว่าวัดนั้นเป็นวัดประจำหมู่บ้าน เป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้เราได้ศึกษาต่อถึงเรื่องราวต่างๆ ในอดีตและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้ ซึ่งประวัติศาสตร์ช่วยกำหนดทิศทางในการดำเนินการวางแผนพัฒนาสิ่งต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพและทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน และผลของปัจจุบันก็ส่งผลถึงอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. หากมีผู้ร่วมวิจัยเป็นคนในพื้นที่ของ สปป.ลาว ก็จะทำให้การลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูลมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น
2. การใช้ภาษาสื่อสารในการเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์ เนื่องจากพื้นที่วิจัยอยู่ใน สปป. ลาว มีคำศัพท์บางคำ ที่ผู้วิจัยไม่สามารถทราบถึงความหมาย
3. ควรขยายพื้นที่การวิจัยประเทศไทยในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาคอื่นๆ และประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจในความรู้ ในการใช้ภาษา แนวคิด ประวัติศาสตร์ และคุณค่าลักษณะการตั้งชื่อวัดตามหลักภูมินามทางพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยภูมินามวัดในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว : การเปรียบเทียบการตั้งชื่อ ได้องค์ความรู้ใหม่สู่การเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจในความรู้ในการใช้ภาษา แนวคิด ประวัติศาสตร์ ดังนี้

References

- Chumpot Sawadiyakorn. (1986). *Principles and methods of research in social science*. Bangkok : Suvarnabhumi Printing House.
- Kanokwan Aree Pattanaphaibun. (1991). *Study of the village name, Amphoe Tha Bo Nong Khai province*. Master's Degree Thesis, Maha Sarakham : Mahavalai University. Srinakharinwirot.
- Paitoon Pongsabutr. (1988). Geographic accompanying names that describe local topography in Thailand. *Journal of Geography*. 13(1), 5-11.
- Phramaha Suwanketchan. (2009). *Analytical study of the landscape of temples in Phra Nakhon District Bangkok*. Master of Thai Language, Srinakharinwirot University.
- Prajak Saisang. (2004). Concept of temple naming: a comparative study of temple names in Mueang District Phitsanulok Province and Mueang Chiang Mai District. *Journal of Humanities Naresuan University*, 1(1), 1-17
- Premwit Wiwatset. (2008). *Temples in Mueang Phayao District, Phayao Province : A Study of Naming and Relationships with Social Context*. Phayao : Naresuan University.
- Senaha Bunyarak and Thip Sudanaisap. (1999). *Phum Nam, Phitsanulok Province*. Cultural research and research project Phitsanulok Office of Art and Culture: Rajabhat Institute Pibulsongkram.
- Sucharitlaksee Phadung. (2000). *Name of a village in the western region of Thailand: Kanchanaburi, Nakhon Pathom, Prachuap Khiri Khan, Phetchaburi, Ratchaburi, Suphan Buri, Somrut Songkram, Samut Sakhon*. Nakhon Pathom : Institute for Language and Culture for Rural Development Mahidol University. *Thai-Laos Friendship Journal*, 14(2), 50.